

Warszawa 04/02/2008r.,

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-532879-III/07/EP

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Jolanta Fedak
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Wielce Szanowna Pani Minister

Uprzejmie informuję Panią Minister, iż w ostatnim czasie wystąpiły do mnie dwie organizacje, a mianowicie Zarząd Główny Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę oraz Ogólnopolska Federacja Stowarzyszeń Sybirackich, z prośbą o poparcie postulatów w sprawie zmian w prawie kombatanckim, związanych z doznanymi represjami systemów totalitarnych.

Przedmiotem wystąpienia Zarządu Głównego Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę jest uzyskanie poparcia Rzecznika w sprawach starań dotyczących uchwalenia ustawy o świadczeniu pieniężnym dla małoletnich ofiar wojny w latach 1939-1945, oraz zrównania w zakresie uprawnień do świadczeń osób podlegających represjom z tytułu przebywania na deportacji do pracy przymusowej do III Rzeszy z osobami, które podlegały represjom na zesłaniu w ZSRR w latach 1939-1956.

Problem ten był już przedmiotem mego wystąpienia z dnia 21 czerwca 2006 r. (RPO-532879-III/06). W odpowiedzi z dnia 16 sierpnia 2006 r. (DSR-IV-070-14910-KN/06) Minister Pracy i Polityki Społecznej opowiedział się za zachowaniem obecnego stanu prawnego. W uzasadnieniu tego stanowiska wskazano, że według szacunków Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych obecnie żyje około 190000 osób pobierających świadczenia z tytułu pracy przymusowej w III Rzeszy, zatem zrównanie ich w prawach z osobami deportowanymi do ZSRR kosztowałoby budżet państwa kilkaset milionów złotych rocznie.

Natomiast we wniosku Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń Sybirackich zawarty został postulat, aby każda ofiara podlegająca represjom stalinowskim będąc na zesłaniu w ZSRR, otrzymywała należne jej uprawnienia w zakresie inwalidztwa

wojennego bez konieczności przeprowadzania żmudnych kosztownych badań specjalistycznych. U podstaw tego stanowiska leżą zarzuty niewłaściwego rozpatrywania spraw osób represjonowanych przez lekarzy orzeczników ZUS.

Również ten problem został podjęty przez Rzecznika Praw Obywatelskich w wystąpieniach do Wiceprezesa Rady Ministrów Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 lipca 2003 r. (RPO-442520-III/03) oraz do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 sierpnia 2003 r. (RPO-442520-III/03). Sprawa została podjęta w związku z przesłanym Rzecznikowi materiałem prof. Jana Ryna z Katedry Psychiatrii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, dotyczącym wyników badań odległych w czasie skutków zdrowotnych u ofiar represji politycznych. Badania takie pozostawały w ścisłym związku z przesłankami nabycia prawa do renty inwalidzkiej na podstawie art.12 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 371 ze zm.). W świetle tego przepisu nabycie prawa do renty inwalidzkiej przez osobę represjonowaną nie wynika z samego faktu podlegania represjom, ale wymaga wykazania, że stwierdzone inwalidztwo pozostaje w związku z pobytem w miejscach represjonowania i jest następstwem zranień, kontuzji bądź innych obrażeń lub chorób pozostających w związku z takim pobytem (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1999 r., sygn. II UKN 124/99, OSNAPiS 2000 r. Nr 24, poz. 912). Związek zranień, kontuzji bądź innych obrażeń lub chorób z pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i art. 4 ust. 1 ustawy, a także związek inwalidztwa z takim pobytem ustala lekarz orzecznik ZUS. W materiale zostały również zawarte krytyczne uwagi dotyczące zachowania lekarzy orzeczników ZUS wobec badanych osób będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego. Rzecznik podzielił wniosek o konieczności zweryfikowania zasad postępowania lekarzy orzeczników ZUS wobec ofiar represji politycznych i uznał, że krytycznej oceny wymagają także warunki nabywania prawa do świadczenia, w szczególności odnoszące się do ustalenia odległych następstw zdrowotnych u ofiar represji politycznych. W ocenie Rzecznika problemy z tym związane należą do głównych przyczyn niepotrzebnego przedłużania postępowania sądowego i podwyższania kosztów.

Z odpowiedzi udzielonych Rzecznikowi przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 lipca 2003 r. (BDG.IV.074-34/03) oraz Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 września 2003 r. (LOo 07-172/03) wynikało, iż nie można oczekiwać zasadniczych zmian stanu prawnego w zakresie warunków nabywania prawa do renty inwalidy wojennego przez osoby będące ofiarami represji z tytułu deportacji do ZSRR, a także skorygowania dotychczasowych zasad postępowania orzeczniczego, stosowanych przez lekarzy orzeczników ZUS.

Przedstawione przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę oraz Ogólnopolską Federację Stowarzyszeń Sybirackich postulaty zostały uznane nie tylko za aktualne, ale także za wymagające podjęcia i rozwiązania przez organy konstytucyjne, posiadające inicjatywę ustawodawczą. Z posiadanych informacji wynika także, że z apelem o realizację tych postulatów, a także o podjęcie wobec władz Federacji Rosyjskiej efektywnych i skutecznych działań w zakresie zadośćuczynienia represjonowanym, osądzenia winnych, przekazania dokumentacji i akt katyńskich i deportacji Ogólnopolska Federacja Stowarzyszeń Sybirackich wystąpiła jednocześnie m.in. do Prezydenta RP, Marszałków Sejmu i Senatu, Prezesa Rady Ministrów i przewodniczących klubów poselskich.

Z tego względu, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. Nr 14. poz. 147), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska wobec podniesionych problemów.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski